

HÖGANÄS

Tack vare de skånska båtbyggerbröderna Ravanis genuina intresse för ett svunnet hantverk har Sveriges äldsta bevarade sillabåt fått ett nytt liv. Nu väntar ytterligare 100 år till havs för Bessie.

FREDRIK NORRLID (TEXT) & LARS JANSSON (FOTO)

Nytt liv för Bessie, 107 år

De subtila dofterna av trä och tjära kittlar försiktigt i näsborrarna när bildörren öppnas. Vinden för sakta dofterna över gårdsplanen och vidare ut över åkrarna. Den stora planen mellan verkstadsbyggnaden och sågverket rymmer både båtar som väntar på renovering och virke som de båtbyggande bröderna **MARTIN** och **MATHIAS RAVANIS** köpt och sågat upp för att det har den rätta formen och för att det håller absolut högsta kvalitet.

När Martin Ravanis gläntar på dörren till verkstaden, som ligger norr om Höganäs i nordvästra Skåne, öppnar sig inte bara en arbetsplats. Här inne ryms också ett månghundraårigt hantverk. Längs träväggarna hänger verktyg som inte har tillverkats på 50 år och sågen och planhyveln har betydligt fler år på nacken än så. Här inne har nyligen landets äldsta sillabåt totalrenoverats under 1 750 timmar.

”Det är ganska många arbetstimmar”, säger Martin Ravanis med en stolthet i röst som inte går att ta miste på.

Längst ner i den avlånga verkstaden står ett litet bord och tre stolar. På en av dem sitter Mathias Ravanis, Martins yngre bror. Tillsammans driver de Nyhamns såg och båtbyggeri.

Kaffekopparna trängs med en termos och hembakat bröd. Frukosten är snart avklarad.

”Vi försöker bevara den gamla fiskeflottan som fanns innan motoriseringen. Att renovera Bessie var en viktig del i det arbetet”, säger Mathias Ravanis och fyller på den tomma kaffekoppen.

På land sedan 1963

Historien börjar 1909 när båtbyggaren Per Persson på Limhamn byggde en seglande fiskebåt som kom att bli en avgörande del för försörjningen under första världskriget. Det var brist på mat och blockader hindrade import.

”I Nordsjön låg det minor så där kunde man inte fiska längre. Men sillen gick till Öresund och därför var det viktigt att det fanns båtar som det gick att fiska från, så på Limhamn, Sveriges största fiskeläger, byggdes det många båtar som man

gick ut och fiskade sill med”, säger Mathias Ravanis.

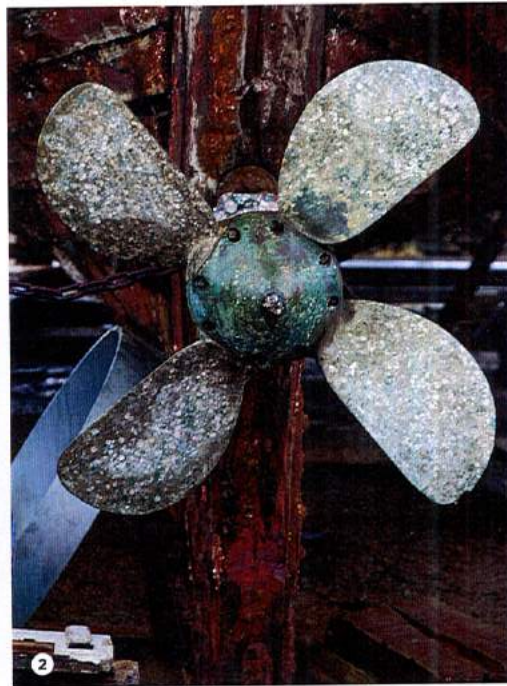
Bessie var en av dessa båtar och fungerade som fiskebåt mellan 1909 och 1963. Då gick motorn sönder, båten togs upp på land och förfallett började.

När bröderna Ravanis påbörjade renoveringen för ett år sedan var båten 106 år gammal och i ett skick som snart hade förpassat den till en helt annan plats än flytande på havsytan. I arbetet med att renovera Bessie byttes 97 procent av allt trä ut för att ge båten ytterligare 100 år till havs.

Men om man byter ut nästan allt trä på båten – är det inte enklare att bygga en ny då?

”Det blir inte samma sak. Om man mäter upp båten man utgår från och bygger en ny så räcker det att något litet går fel på vägen och då är det inte längre samma båt”, säger Martin Ravanis.

En av de största utmaningarna med att bevara gamla bruksbåtar och bygga nya är att det inte finns några ritningar att utgå från. Förr gick kunskapen i arv från båtbyggare till båtbyggare och ►

1 RUNDA FORMER. Mycket tid har gått åt till att hitta stockar med rätt form. Under renoveringen av Bessie var det extra svårt att hitta förstaven. Efter att förgäves har letat i södra Sverige och Danmark, hittades till slut rätt träd – fem minuter från verkstaden.

2 PATINA. "Allt vi har lärt oss har vi lärt av de gamla båtarna, de är vår kunskapsbank. Vi mäter och studerar hur de är byggda, det är det enda sättet att rädda den tradition som håller på att gå förlorad", säger Mathias Ravanis.

3 OLD SCHOOL. Under bröderna Ravanis renovering av Bessie har 97 procent av allt trä bytts ut. Hantverket utförs med gamla metoder och verktyg. Nu vill bröderna skriva en lärobok i båtbyggeri för att föra vidare den utrotningshotade kunskapen.

»En del tyckte att vi var var riktigt knäppa som valde att renovera en så pass gammal båt, men nu när allt är klart och hon ligger i vattnet igen så är det helt andra tongångar.«

Eric Wallin, ägare

► i bästa fall fanns det enklare skisser att utgå från.

"Allt vi har lärt oss har vi lärt oss av de gamla båtarna, de är vår kunskapsbank. Vi mäter och studerar hur de är byggda, det är det enda sättet att rädda den tradition som håller på att gå förlorad", säger Mathias Ravanis.

Bessie ägs i dag av de tre bröderna **ERIC, SVANTE** och **PETTER WALLIN**. Deras pappa köpte båten på 1960-talet och genom åren har Bessie använts för både segling och fiske. Eric Wallin berättar att Bessie till slut tog in för mycket vatten under fisketurerna och att de ställdes inför valet att renovera eller helt enkelt låta båten gå förlorad. Men att renovera Bessie var inget självklart val.

"Vi tvekade först men vi valde att gräva rejält i plånboken för att kunna göra det ordentligt. En del tyckte att vi var var riktigt knäppa som valde att renovera en så pass gammal båt, men nu när allt är klart och hon ligger i vattnet igen så är det helt andra tongångar", säger Eric Wallin.

Renoveringen kostade 900 000 kronor och Eric Wallin är glad att bröderna tillsammans tog beslutet att låta Bessie leva vidare.

"Det är ett fantastiskt hantverk som Martin och Mathias har gjort. Renoveringen är gjord helt i vår fars anda", säger Erik Wallin.

karriärval för Martin och Mathias Ravanis. Den första renoveringen gjorde de i tonåren för att kunna komma ut och fiska.

"Vi har alltid bott vid havet och drömde om att ha en egen båt att fiska från. Vi hade inte råd att köpa en plasteka, så vi fick leta efter andra alternativ och hittade en gammal mahognyeka för 1 500 kronor. Alla spant var knäckta så det var bara att börja renovera", säger Martin Ravanis.

När ekan var renoverad och sjöduglig fick bröderna en utombordsmotor av en granne och kom ut på havet.

"Efter ett tag ville vi ha en större båt så vi köpte en snipa av en gammal fiskare och den behövde också renoveras", säger Mathias Ravanis.

Nya uppdrag – större lokaler

Ryktet om att bröderna kunde bygga och renovera båtar spred sig längs kusten och träbåtsägare började höra av sig för att få hjälp. 1994 tog Teknikens och sjöfartens hus i Malmö kontakt för att få hjälp med att renovera en traditionell sillabåt. Då startade Martin och Mathias Ravanis Nyhamns såg och båtbyggeri.

"Det var så långt ifrån en marknadsanalys man kan komma som låg till grund för det beslutet. Men det har ju gått bra", säger Martin Ravanis.

BRÖDERNA RAVANIS

Martin Ravanis

Ålder: 49 år.

Bor: Nyhamnsläge.

Bakgrund: Självlärd båtbyggare.

Mathias Ravanis

Ålder: 46 år.

Bor: Nyhamnsläge.

Bakgrund: Har läst teoretisk filosofi, är självlärd båtbyggare.

ALLE MAN PÅ DÄCK. Martin och Mathias Ravanis har renoverat hundratals båtar tillsammans.

ha renoverad var 27 fot lång och fick inte plats i föräldrarnas garage, som därtills hyst renoveringsverksamheten. I stället letade de upp en större lokal som kunde hysa företaget och båtarna.

”Vi fick börja med att släpa ut en 10 ton tung kolpanna och städa ut allt sot och damm”, säger Mathias Ravanis som minns det skitiga jobbet.

Letade stock i Värmland

Tillbaka ute på gårdsplanen. Rejala stockar av ek och lärk ligger uppsågade och noggrant staplade på varandra med några centimeters luftspalt mellan brädorna, allt för att de ska torka på rätt sätt. Bröderna Ravanis köper endast stock av hög kvalitet. I perioder tillbringar de mycket tid ute i skogarna i Skåne, Blekinge och Halland för att hitta virket som passar för just det aktuella bygget.

”Vårt största problem är att hitta fin stock. Man får lägga mycket tid på att ringa runt till skogsägare och det blir många och långa promenader i skogen. Och kontaktnätet är viktigt, vi har vänner i Värmland som hjälper oss att se ut stock där”, säger Mathias Ravanis.

Han berättar att det är lättare att kontakta små skogsägare, eftersom större skogsbönder ofta säljer hela bestånd till de större skogsbolagen.

”Det kan vara ett mervärde för skogsägaren att veta att trädet som har växt i 200 år ska bli en båt som kan leva i 100 år till. I dag är det svenska skogsbruket inriktat på bulkmodellen och det selektiva skogsbruket som fanns förr är vanligare i Tyskland och Frankrike.”

Ofta handlar det om att hitta ett träd som har den rätta formen. Under renoveringen av Bessie var det extra svårt att hitta förstäven, som krävde en tre och en halv meter lång bit som var extremt krum. Med mallen i bagaget åkte de till Danmark och fiskebåtsvarven där för att hitta en bit som passade. De åkte runt till godsens i södra Sverige och mättade med mallen, men utan framgång.

”Vi hade letat i nästan två månader efter den där biten och var inte ens i närheten av att hitta något som passade. Vi började faktiskt bli pressade. Vi behövde komma vidare med förstäven för att kunna gå vidare med borden och resten av båten”, säger Mathias Ravanis.

Av en ren slump körde Martin Ravanis en dag förbi ett träd, fem minuter med bil från den egna verkstaden. Han hämtade upp mallen och brodern Mathias och tillsammans kunde de konstatera att trädet verkade ha den rätta formen.

”Problemet var att det var en vrakek som var väldigt kvistig på ena sidan. Men vi behövde få förstäven på plats och var tvungna att chansa”, säger Mathias Ravanis.

Vill samla kunskap i bokform

Chansningen gick hem och Bessie fick en ny förstäv. Efter renoveringen sjösattes Bessie och ligger i dag i hemmahamnen Svanshall. Där håller båten på att rustas igen. 100 föremål, som knapar och dieseltank, ska monteras på igen och det återstår 25 innan arbetet är klart. Bessie kommer även fortsättningsvis att fungera som fiskebåt för bröderna Wallin, som kommer att segla ut henne i Öresund för att fiska lax och plattfisk.

”Det är ju ingen möbel, det är ett bruksföremål som ska användas, det mår hon bäst av. Ju mer saltvatten man håller på desto bättre är det för båten”, säger Eric Wallin.

Bröderna Ravanis har renoverat omkring 100 båtar och gjort ett flertal nybyggen sedan de bytte ut de första spanten på mahognyekan som tog dem ut på fisketurerna på Öresund. Efter Bessie väntar en ny utmaning i renoveringen av landets äldsta kravellbyggda fiskebåt, Wasa. En renovering som bröderna söker bidrag och sponsorer för att kunna genomföra.

”Vi har höga ambitioner. Den här renoveringen vill vi dokumentera i bokform och vi hoppas kunna skapa en lärobok i båtbyggeri för att föra vidare den kunskap som vi har samlat på oss genom åren”, säger Mathias Ravanis. □